

This eChok volume of
Genesis ~ Volume 1

Dedicated in loving memory of
**Joseph and Adele
Mizrahi ל"ה**

by their son ~ David

and in memory of

Arthur Sulcov ל"ה

*by his loving wife Esther
and children ~ Robert and Sherry*

In memory of
**Jacob and Mary
Hidary**

By their Children

יבין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי זה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח משבת הבאה

שני וַיֵּשֶׁב יִצְחָק בְּגֵרָר: ז וַיִּשְׂאֻהוּ אֲנָשֵׁי
הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אַחְתִּי הוּא כִּי יֵרָא
לְאֹמֵר אֶשְׁתִּי פֶן־יִהְרָגֵנִי אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם
עַל־רִבְקָה כִּי־טוֹבַת מְרֵאָה הִוא: ח וַיְהִי
כִּי־אָרְכוּ־לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֶף אַבְיִמֶלֶךְ
מִלְּךָ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן וַיִּרְא וְהִנֵּה
יִצְחָק מִצְחֵק אֶת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: ט וַיִּקְרָא
אַבְיִמֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אַךְ הִנֵּה אִשְׁתְּךָ
הִוא וְאֵיךְ אָמַרְתָּ אַחְתִּי הוּא וַיֹּאמֶר אֵלָיו
יִצְחָק כִּי אָמַרְתִּי פֶן־אָמוֹת עָלֶיהָ: י וַיֹּאמֶר
אַבְיִמֶלֶךְ מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָנוּ כִּמְעַט שָׁכַב

ו ויתב יצחק בגרר: ז וישאלו
אנשי אתרא (על עיסק)
לאשתיה ואמר אחתי היא ארי
דחיל למימר אתתי דלמא
יקטלנני אנשי אתרא על
רבקה ארי שפירת חיוו היא:
ח והוה כד סגיאוי ליה תמן
יומיא ואסתכי אבימלך מלכא
דפלשתאי מן תרכא וחזא והא
יצחק מחייד עם רבקה
אתתיה: ט ויקרא אבימלך
ליצחק ואמר ברם הא אתתך
היא ואכדין אמרת אחתי היא
ואמר ליה יצחק ארי אמרית
דלמא אימות עלה: י ואמר
אבימלך מה דא עבדת לנא

(6) So Yitzchak lived in Gerar. (7) And when the men of the place asked about his wife, he said, She is my sister, because he was afraid to say “My wife,” [for he said] Lest the men of the place kill me on account of Rivkah, for she is pleasing of appearance. (8) And it was, when he had been there for a long time, that Avimelekh, king of the Philistines, peered at the [sealed] window and understood that Yitzchak [must be] playing with his wife, Rivkah. (9) So Avimelekh called for Yitzchak, and said: But look! She is your wife! So how could you have said, She is my sister?! Yitzchak said to him: Because I said, Lest I die because of her. (10) Avimelekh said: What is this that you have done

RASHI

רש"י

(7) לַאֲשֵׁתוֹ — [literally, “to his wife,” but here, the prefix ל is equivalent to על and thus, לַאֲשֵׁתוֹ means:] “Concerning (על) his wife.” This is similar to the verse (Genesis

(1) לַאֲשֵׁתוֹ. על אשתו כמו אמרי לי אחי הוא: (ח) כִּי אָרְכוּ. אָמַר מֵעַתָּה אֵין לִי לְדַאֲוֹג מֵאַחַר שְׁלֵא אֲנִסוּהָ עַד עַכְשָׁיו. וְלֹא נִזְהַר לְהִיּוֹת נִשְׁמַר: וַיִּשְׁקֶף

20:13), אַמְרִי לִי אַחִי הוּא, [literally “say to me, He is my brother.” But there, the word לִי is equivalent to עָלַי, “concerning me.” Thus, that verse means.] “say of me, He is my brother” (see Rashi on that verse). (8) **When he had been there for a long time** — Yitzchak said: “From now on, I do not need to worry, since they have not violated her till now!” And so, Yitzchak no longer took care to be on guard. [Thus, it was then that] **Avimelekh ... peered [at the (sealed) window]** — and [since he saw that Yitzchak had sealed up his window,

אֶחָד הָעָם אֶת־אִשְׁתְּךָ וְהֵבֵאתָ עִלְיָנוּ אִשָּׁם:
 כְּזָעַר פּוֹן שָׁכִיב דְּמִיחָד בְּעֵמָא
 עִם אִתְתָּךְ וְאִיתִיָּתָא עִלְנָא
 חוּבָא:

to us?! The premier of the people nearly slept with your wife, and you would have brought guilt upon us!

RASHI

רש"י

Avimelekh] thereby understood that Yitzchak was cohabiting [with his wife. Avimelekh thus realized that Rivkah was not Yitzchak's sister, but his wife] (See Nachlat Yaakov, Bereishit Rabbah 64:5). אחד העם (10) — [means:] The person who is most distinguished (מיוחד) among all the people, namely, the king. והבאת עלינו אשם — [literally, with the verb in the future tense, the verse could be read as: "You will bring guilt upon us." Rather, the verb should be understood as being in the conditional past tense, and Avimelekh was saying as follows:] "Had I slept with her, you would have brought guilt upon us!"

PROPHETS Malachi 2

נביאים מלאכי פרק ב

ח וְאַתֶּם סָרְתֶּם מִן־הַדֶּרֶךְ הַכְּשֻׁלְתֶּם רַבִּים בַּתּוֹרָה
 שַׁחַתְתֶּם בְּרִית הַלְוִי אֲמַר יְדוּה צְבָאוֹת: ט וְגַם־אֲנִי
 נָתַתִּי אֶתְכֶם נִבְזִים וְשׁוֹפְלִים לְכָל־הָעָם כְּפִי אֲשֶׁר
 אֵינְכֶם שֹׁמְרִים אֶת־דַּרְכֵי וְנִשְׂאִים פָּנִים בַּתּוֹרָה:
 י הַלֹּא אֵב אֶחָד לְכַלְנֹו הַלֹּא אֵל אֶחָד בְּרֵאֲנוּ
 מִדּוֹעַ נִבְגַּד אִישׁ בְּאָחִיו לְחַלֵּל בְּרִית אֲבֹתֵינוּ:
 ח וְאַתֶּם סָרְתֶּם מִן־הַדֶּרֶךְ הַכְּשֻׁלְתֶּם רַבִּים בַּתּוֹרָה
 שַׁחַתְתֶּם בְּרִית הַלְוִי אֲמַר יְדוּה צְבָאוֹת: ט וְגַם־אֲנִי
 נָתַתִּי אֶתְכֶם נִבְזִים וְשׁוֹפְלִים לְכָל־הָעָם כְּפִי אֲשֶׁר
 אֵינְכֶם שֹׁמְרִים אֶת־דַּרְכֵי וְנִשְׂאִים פָּנִים בַּתּוֹרָה:
 י הַלֹּא אֵב אֶחָד לְכַלְנֹו הַלֹּא אֵל אֶחָד בְּרֵאֲנוּ
 מִדּוֹעַ נִבְגַּד אִישׁ בְּאָחִיו לְחַלֵּל בְּרִית אֲבֹתֵינוּ:
 ח וְאַתֶּם סָרְתֶּם מִן־הַדֶּרֶךְ הַכְּשֻׁלְתֶּם רַבִּים בַּתּוֹרָה
 שַׁחַתְתֶּם בְּרִית הַלְוִי אֲמַר יְדוּה צְבָאוֹת: ט וְגַם־אֲנִי
 נָתַתִּי אֶתְכֶם נִבְזִים וְשׁוֹפְלִים לְכָל־הָעָם כְּפִי אֲשֶׁר
 אֵינְכֶם שֹׁמְרִים אֶת־דַּרְכֵי וְנִשְׂאִים פָּנִים בַּתּוֹרָה:
 י הַלֹּא אֵב אֶחָד לְכַלְנֹו הַלֹּא אֵל אֶחָד בְּרֵאֲנוּ
 מִדּוֹעַ נִבְגַּד אִישׁ בְּאָחִיו לְחַלֵּל בְּרִית אֲבֹתֵינוּ:
 ח וְאַתֶּם סָרְתֶּם מִן־הַדֶּרֶךְ הַכְּשֻׁלְתֶּם רַבִּים בַּתּוֹרָה
 שַׁחַתְתֶּם בְּרִית הַלְוִי אֲמַר יְדוּה צְבָאוֹת: ט וְגַם־אֲנִי
 נָתַתִּי אֶתְכֶם נִבְזִים וְשׁוֹפְלִים לְכָל־הָעָם כְּפִי אֲשֶׁר
 אֵינְכֶם שֹׁמְרִים אֶת־דַּרְכֵי וְנִשְׂאִים פָּנִים בַּתּוֹרָה:
 י הַלֹּא אֵב אֶחָד לְכַלְנֹו הַלֹּא אֵל אֶחָד בְּרֵאֲנוּ
 מִדּוֹעַ נִבְגַּד אִישׁ בְּאָחִיו לְחַלֵּל בְּרִית אֲבֹתֵינוּ:

תַּנָּא מָא דִּין נְשָׁקֵר גְּבַר בְּאָחוּהֵי לְאַפְסָא קִימָא דִּי עִם אֲבֹהֵתָנָא:

(8) But you have turned away from that path, you have caused many to stumble in the Torah, you have corrupted the covenant of Levi, said the Lord of Hosts. (9) Therefore I have also made you contemptible and base before all the people, just as you have not kept My ways, but have shown partiality in the law. (10) Do we not all have one father? Has not one God created us? Why do we deal treacherously, every man against his brother, profaning the covenant of our

RASHI

רש"י

(10) Profaning the covenant of our fathers — the covenant that the Holy One,

יֵא בַגְדָה יְהוּדָה וְתוֹעֵבָה נַעֲשֶׂתָה בְיִשְׂרָאֵל
 וּבִירוּשָׁלַם כִּי חָלַל יְהוּדָה קֹדֶשׁ יְדוּה אֲשֶׁר אָהֵב
 וּבָעַל בַּת־אֵל נָכַר: יֵב יְכָרֵת יְדוּה לְאִישׁ אֲשֶׁר
 יַעֲשֶׂנָה עֵר וְעֵנָה מֵאֱהָלֵי יַעֲקֹב וּמִגֵּישׁ מִנְחָה לַיהוָה
 צָבָאוֹת:

דִּיעֲבֹדְנָה בַר וּבַר בַר מִקְרוֹי יַעֲקֹב וְאִם כֹּהֵן הוּא לָא יְהִי לִיה מִקְרִיב קוֹרְבָנָא בְּבֵית מִקְדָּשָׁא דְיִ צָבָאוֹת:

fathers? (11) Yehudah has dealt treacherously, and an abomination is committed in Israel and in Yerushalayim; for Yehudah has profaned the holiness of the Lord that He loves, and has married the daughter of a strange god. (12) May the Lord cut off the man that does this, the one who calls and the one who answers from the tents of Yaakov, and the one who presents an offering to the Lord of Hosts.

RASHI

רש"י

blessed be He, made with our fathers at Sinai. (11) Yehudah has profaned — itself, which was holy to the Lord. (12) The one who calls and the one who answers — the “sharp one” among the students,

בְּרוּךְ הוּא עִם אֲבוֹתֵינוּ בְּסִינַי: (יא) חָלַל יְהוּדָה. אֵת עֲצֻמוֹ שֶׁהָיָה קֹדֶשׁ ה': (יב) עֵר וְעֵנָה. עֵר בְּתַלְמִידִים וְעֵנָה בְּהַקְמִים: וּמִגֵּישׁ מִנְחָה. וְאִם כֹּהֵן הוּא לָא יְהִיָּה לוֹ בֶּן מִגֵּישׁ מִנְחָה:

“who answers” [among] the Sages. Who presents an offering — And if he is a priest, he will not have a son to present an offering.

Writings Mishlei 6

כתובים משלי פרק ו

יֵב בַּר נָשׁ טְלוּמָא גְבֵרָא עֲוֹלָא
 מְהַלֵּךְ בְּעֵקִימוֹת פּוּמְיָה:
 יֵג רִמְזוּ בְּעֵינָיו וְתַכְסֵּם בְּרַגְלָיו
 וְרִמְזוּ בְּאֲצַבְעֵתָיָה: יֵד וּמַתְּהַפֵּךְ

יֵב אָדָם בֹּלְעֵל אִישׁ אֹן הוֹלֵךְ עֵקֶשׁוֹת פֶּה: יֵג קֹרֵץ
 בְּעֵינָיו מוֹלֵל בְּרַגְלָיו מְרָה בְּאֲצַבְעֵתָיו: יֵד תְּהַפְכוֹת ו

(12) A base person, a man of iniquity, is the one that walks with a contrary mouth. (13) That winks with his eyes, that scrapes with his feet, that points with his fingers. (14) Contrariness is in his heart, he devises evil continually, he sows

RASHI

רש"י

(12) **That walks with a contrary mouth** — *who goes about with crooked speech.* (13) **Winks** — *hints.* **Scrapes with his foot** —

(יב) הוֹלֵךְ עֵקֶשׁוֹת פֶּה. הַהוֹלֵךְ בְּעֵקִימוֹת שְׁפָתַיִם: (יג) קוֹרֵץ. רִמְזוּ. מוֹלֵל בְּרַגְלָיו. מְשַׁפֵּשֵׁף זֶה עַל זֶה:

rubbing one against the other.

בְּלִבּוֹ חָרַשׁ רָע בְּכָל־עֵת מַדְנִים (קרי מְדִינִים) יִשְׁלַח: בְּלִבִּיהָ וְחָשַׁל בִּישָׁתָא בְּכָל זְמַן
 טו עַל־כֵּן פִּתְאֵם יָבֹא אִידוּ פִּתְעַ יִשְׁבֵּר וְאִין תִּגְרִי רִמִּי: טו מְטוּל הֵיכְנָא מִן
 שְׁלֵיָא גִיתִי תִבְרִיָה וּמִן שְׁלֵיָא שְׁלֵיָא גִיתִי תִבְרִיָה וּמִן שְׁלֵיָא
 מִרְפָּא: טז שֶׁש־הֵנָּה שָׁנָא יְדוּהָ וְשִׁבְעַ תּוֹעֲבוֹת (קרי תּוֹעֲבֹת) נִפְשׁוּ:
 טז שֵׁית אֵינּוֹן דְּסַנֵּי אֱלֵהָ וּבְשִׁבְעַ אַסְדִּית נִפְשִׁיהָ:

discord. (15) Therefore his calamity shall come suddenly, he shall be broken suddenly, without remedy. (16) There are six things that the Lord hates, and seven which are an abomination to Him.

RASHI

Points — *also an expression of hinting.*

(14) **He devises evil** — *He thinks evil thoughts.* מדנים — *discord.* **He sows** — *between man and his Creator.* (16) **There are six things that the Lord hates, and seven ...** — *i.e., the seventh also is included with them.*

רש"י ומורה. לשון רומז גם כן: (יד) חרש רע. חושב מחשבות רעות: מדנים. מריבות: ישלח. בין אדם לבוראו: (טז) שש הנה שנה ה' ושבוע כו'. בלומר גם השביעי עמהם:

Mishnah Zevachim, chapter 6

משנה זבחים פרק ו

(1) If sacrifices of a higher degree of sanctity are slaughtered on the top of the altar: Rabbi Yosi says: [They are] as though they were slaughtered [on the ground] in the north [and hence valid]; Rabbi Yosi son of Rabbi Yehudah said: From the middle of the altar northward it is regarded as [being slaughtered

א קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח, רבי יוסי אומר, כאלו נשחטו בצפון. רבי יוסי בר יהודה אומר, מחצי המזבח ולצפון, בצפון. מחצי המזבח ולדרום, כדרום. המנחות היו נקמצות בכל מקום בעזרה, ונאכלין לפנין מן הנקלעים לזכרי כהנה בכל מאכל ליום ולילה עד חצות: ב חטאת העוף היתה נעשית

in] the north [and is valid]; from the middle of the altar southward, as [being slaughtered in] the south. The fistfuls of meal-offerings were taken in any part of the Temple courtyard, and they [the meal-offerings] were eaten within the hangings [of the courtyard], by male priests, prepared in any manner, on that same day and [following] night, until midnight. (2) The sin-offering of a bird was sacrificed [literally, made. The Mishnah does not say "slaughtered,"

בנו עובדיה מברטנורא

א קדשי קדשים כאילו נשחטו בצפון. דכתיב (שם כ) זבחת עליו עולותיך ואת שלמיך, כולו בשר לעולה וכולו כשר לשלמים, ואע"ג דעולה טעונה צפון ואין שלמים טעונים צפון: מחצי המזבח ולצפון כצפון. דמשמע ליה חציו לעולותיך וחציו לשלמיך. דאי סלקא דעתך כולו לעולה כשר, השתא כולו לעולה אמרת דכשר, כולו לשלמים ששחיתן בכל מקום מבעיא. ואידך, אצטריך, סלקא דעתך אמינא עולה דדחיק לה מקום, שלא הוכשרו לה שאר הרוחות, ופעמים שהעולות מרובות וצר להם המקום, לפיכך הכשיר להם ראש המזבח, אבל שלמים דלא דחיק להו המקום לא הכשיר להם ראש המזבח, קמשמע לן. והלכה כר' יוסי: היו נקמצות בכל מקום. ואינם טעונות צפון. דלא קבע הכתוב מקום לקמיצה: לפנין מן הנקלעים לזכרי כהונה. דכתיב (במדבר יח) לכל קרבנם ולכל מנחתם, וסמיק ליה בקודש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אות: ליום ולילה עד חצות. דילפינן ממנחת לחמי תודה: ב חטאת

as it was not slaughtered, but had its neck pierced] by the southwest corner. It was fit [if pierced] in any place, but this was its [designated] place [for the application of its blood]. That corner served for three things below, and three things above [below and above in relation to the (*chut hasikra*) red line which surrounded the altar]. Below: for the

[blood application of the] sin-offering of the bird, for the presenting [of meal-offerings; before their fistfuls were taken they were brought near, this corner], and for the residue of the blood [after its sprinkling on the altar, of the outer sin-offerings, were poured out at this corner, below the red line]. Above: for the pouring out of water [during the Festival of Sukkot] and wine [accompanying the twice daily *tamid* sacrifices], and for the burnt-offering of a bird when the east was too heavily occupied [its proper place was the southeast corner, but if many animal burnt-offerings were being sacrificed there, it was offered at the southwest corner, above the red line]. (3) All who ascended the altar ascended on the right [side of the ramp toward the southeast corner], then they went round [the altar, for whatever they had to do, e.g., sprinkling the blood or arranging the woodpile] and descended on the left, the southwest corner, except for these three [the pouring of the water, wine etc., which were done at the southwest corner], who ascended and descended by retracing their steps [by the left i.e., the southwest corner. This is because exposure to smoke was detrimental to the water, the wine

על קרן דרומית מערבית. בכל מקום היתה כשרה, אלא זה היה מקומה. ושלשה דברים היתה אותה הקרן משמשת מלמטה, ושלשה מלמעלה. מלמטה, חטאת העוף וההגשות ושיירי הדם. מלמעלה. נסוף המים והיין ועולת העוף כשהיא רבה במזרח: ג כל העולים למזבח, עולין דרך ימין, ומקיפין ויורדין דרך שמאל, חוץ מן העולה לשלשה דברים אלו, שהיו עולים

רבנו עובדיה מברטנורא

העוף היתה נעשית בקרן מערבית דרומית. משום דמנחת חוטא קרויה חטאת, דכתיב במנחת חוטא (ויקרא ה) לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא, ומשמע נמי שהחטאת קרויה מנחה, דחטאת נהפכה להיות מנחה בדלי דלות, ומנחה מצינו שטעונה הגשה בקרן מערבית דרומית דכתיב (שם ו) הקרב אותה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח, איזהו רוח שהוא לפני ה' ואל פני המזבח, הוי אומר זו רוח מערבית דרומית, דלפני ה' הוא מערב, ופני המזבח הוא הדרום ששם היה הכבש, ומה מנחה טעונה הגשה בקרו מערבית דרומית, אף חטאת העוף עבודתה בקרן מערבית דרומית, והזאת דמה היא עיקר עבודתה: **בכל מקום היתה כשרה.** למליקתה: **אלא זה היה מקומה.** להזאתה. והכי מפרש לה בגמרא: **מלמטה.** למטה מחוט הסיקרא: **הגשות.** של מנחות קודם קמיצתן, כדכתיב (שם ב) והגישה אל המזבח: **ושיירי הדם.** של חטאות החיצונות היה שופך אל יסוד דרומי. כדילפינן בפרק איזהו מקומן: **ניסוך המים.** בחג הסוכות: **והיין.** בכל יום. ששם היו השייתין ולא היה אפשר לנסך כי אם שם: **ועולת העוף כשהיא רבה במזרח.** דעיקר מקומה בקרן דרומית מזרחית, מפני שקרובה לבית הדשן לזרוק שם מוראה ונוצה, כדכתיב (ויקרא א) והשליך אותה וגו' אל מקום הדשן. וכשהיא רבה שם, שיש כהנים הרבה באותה הקרן עוסקים בעולות ואין לזה מקום לעמוד בסובב, דעולת העוף נעשית למעלה, בא לו לקרן דרומית מערבית שאף היא סמוכה לבית הדשן יותר משאר שתי קרנות, שבת הדשן סמוך לכבש היה במזרחו של כבש ולדרומו של מזבח: **ג ומקיפין ויורדין דרך שמאל.** מקיפים את המזבח בשביל צרכי עבודה, כגון למתן דמי חטאות ולסידור מערכה או להפך אברים בצנורא, ויורדים במעברו של כבש שהוא שמאל העולין למזבח בעלייתו: **חוץ מן העולה לג' דברים אלו.** הנעשים בקרן מערבית דרומית, שהן ניסוך המים והיין ועולת העוף שכשהוא עולה למזבח פונה לסובב לשמאל באותה הקרן וכשגמר חזור על עקב דרך עלייתו. בניסוך המים והיין, שמא יתעשנו בעשן המזבח בעוד שהוא פונה דרך ימין ומקיף לשמאל ויפיגו טעמן

and the birds]. (4) How was the sin-offering of a bird sacrifice [performed]? He pierced its head [with his thumb fingernail] at the back of its neck at the level of its throat, but did not sever [the head from the body], and he [held the slaughtered bird and] sprinkled its blood on the wall of the altar; the residue of the blood was pressed out on[to] the base [of the altar]. Only the blood belonged to the altar, while the whole of it belonged to the priests [to be eaten]. (5) How was the burnt-offering of a bird sacrificed? He [the priest] ascended the ramp [only the sin-offering of a bird sacrifice was performed at the base] and turned on the platform, making his way to the southeast corner. He pierced its head at the back of the neck, and severed it [by piercing both the windpipe and the gullet (see Chullin 21b)], pressing out its blood onto the wall of the altar. He would then take the head, turning the part where it was pierced to the altar [he would press it against the wall, to drain out all the blood], pour on salt, and throw it onto the [altar] fire [of the burnt offerings, which were being burnt on the altar]. Then he would come to the body, remove the crop, the feathers [i.e., with a knife he cuts an opening around the crop, like a window and removes the crop together with the feathers on that part of the skin], along with the entrails that came out with it [with the crop, as he removed this], and throw them on to the ash depository. He split [the body along its back between the wings], but did not sever it, but if he did sever it, it is [still] valid. Then he poured on salt,

רבנו עובדיה מברטנורא

וריוחן, ואנן בעינן תמימים יהיו לכם ונסכייהם שיהיו הנסכים תמימים. ועולת העוף נמי שמא תתעשן ותמות: **ד** היה מולק את ראשה. אוחזו שתי גפיה בשתי אצבעותיו זרת וקמיצה של ידו השמאלית, והעוף על גבי ידו ופניו של עוף לצד גב ידו שיהיה העורף למעלה, ומותחן צוארו הגרון על רוחב של שתי אצבעותיו אצבע ואמה, ומולק בצפרנו. וזו אחת מעבודת קשות שבמקדש: **ואינו מבדיל**. הראש מן הגוף. אלא חותך שדרה ומפרקת ורוב בשר עמו עד שמגיע לזשט או לקנה ונוטל סימן אחד לבדו ומולק. כדכתיב ולא יבדיל: **ומזה מדמה**. אוחז בעוף ומזה. שלא היה מזה לא בכלי ולא באצבע אלא בגופו של עוף היה מתמצה. שמקרב בית מליקתו למזבח ודוחקו בקיר והדם מתמצה ויורד ליסוד. דבחטאת העוף כתיב (שם ה) והזה מדם החטאת על קיר המזבח והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח, איהו קיר שהשיריים שלו מתמצין ליסוד, הוי אומר זה קיר התחתון, דהיינו מן החוט ולמטה. דאי קיר העליון, דהיינו מן החוטם ולמעלה, פעמים שהיה מתמצה לסובב, כגון שעושה למעלה מן הסובב, שהחוט למטה מן הסובב אמה: **ה** עלה בכבש. לפי שעולת העוף נעשית למעלה, דלא כתיב בעולת העוף יסוד, אלא בחטאת העוף בלבד ובבהמה איפכא, דחטאת בהמה נעשית למעלה דכתיב בה קרנות המזבח, ועולת בהמה למטה דכתיב (שם ד) אל יסוד מזבח העולה, תלה היסוד בעולה: **בא לו לקרן דרומית מזרחית**. לפי שהיא קרובה לבית הדשן ששם משליך המוראה והנוצה: **ממול ערפה**. מול הרואה את ערפה והוא אחורי הצואר ואע"פ שלא נאמר בעולה מול עורף, למדנו בה מול עורף מחטאת: **ומבדיל** חותך שני סימנים. דמדכתיב בחטאת העוף ולא יבדיל, למדנו שבעולת העוף מבדיל: **והקיף בית מליקתו למזבח**. מקרב ודוחק בית המליקה בקיר המזבח כדי שיתמצה הדם: **וספגו במלח**. לשון שאיבה ולקחה, כמו ספג את הארבעים, אף כאן נותן עליו מלח כדי שיהא הראש מושך ומקבל המלח. פירוש אחר, ספגו בגימ"ל כמו

והזורים לעקב: **ד** חטאת העוף כיצד היתה נעשית. היה מולק את ראשה ממול ערפה ואינו מבדיל, ומזה מדמה על קיר המזבח. שירי הדם, היה מתמצה על היסוד. אין למזבח אלא דמה, וכלה לכהנים: **ה** עולת העוף כיצד היתה נעשית, עלה בכבש ופנה לסובב, בא לו לקרן דרומית מזרחית, היה מולק את ראשה ממול ערפה ומבדיל, וממצה את דמה על קיר המזבח. נטל את הראש, והקיף בית מליקתו למזבח, וספגו במלח, וזרקו על גבי האשים, בא לו לגוף והסיר את המראה ואת הנוצה ואת בני מעים היוצאים עמה, והשליכן לבית הדשן. שפע ולא הבדיל. ואם הבדיל,

and threw it onto the [altar] fire. (6) If he did not remove the crop or the feathers or the entrails which came out with it, and he did not pour on salt, or made any other deviation after he had pressed out the blood, it is valid. If he severed the sin-offering [bird by piercing both organs of the throat] or did not sever the burnt-offering, it is not valid. If he pressed out the blood of the head, but not the blood of the body, it is not valid; the blood of the body, but not the blood of the head, it is valid. (7) If he pierced a bird sin-offering for the sake of something else [e.g., with the intent that it should be a burnt-offering]: if he pressed out its blood for the sake of something else, or [if at the beginning of the piercing he pierced it] for its own sake and

[at the end of the piercing] for the sake of something else, or [at the beginning] for the sake of something else and [at the end] for its own sake, it is not valid. A burnt-offering of a bird is valid [in such circumstances], but it does not free its owner of his obligation. If a sin-offering of a bird or a burnt-offering of a bird were pierced or if its blood were pressed out [with the intention] of eating that which is normally eaten [i.e., in the case of a sin-offering] or to burn that which is normally burnt [i.e., in the case of a burnt-offering] outside the courtyard of the Temple, it is invalid, but [eating it] does not involve *karet*; [if with the intention of eating it] after the proper time, it is *pigul* and [eating it] involves *karet*, provided that the *matir* was offered in accordance with the regulations. How does he offer the *matir* according to regulations? If he pierced it in silence and pressed the blood [with the intent of offering it (the burnt-offering) on the altar or eating of it (the sin-offering)] after the proper time; or if he pierced it [with the intent of offering the burnt-offering or eating the sin-offering] after the proper time and pressed the blood in silence; or if he pierced it and pressed out the blood [with the intent of offering the burnt-offering or eating the sin-offering] after the proper time — in

רבנו עובדיה מברטנורא

ספקו בקו"ף, לשון ויספוק את כפיו (במדבר כד): מוראה. זפק: נוצה. קודר בו כמין ארובה ונטל כל העור והנוצה שכנגד הזפק עם הזפק ומשליך: שטע. את העוף בין אגפים ולא היה מבדיל: ו הברדיל בחטאת. שמלק שני סימנים בחטאת: ולא הברדיל בעולה. שמלק בה סימן אחד: פסולה. דכל שיניו שהוא לפני עבודת הדם פסול: ולא מיצה דם הגוף פסולה. דעיקר דמים בגוף הוא דשכיח: ז חטאת העוף שמלקה שלא לשמה. מליקה בעוף במקום שחיטה בבהמה. ומיצי בעוף במקום זריקת הדם בבהמה. והמחשבה הפוסלת בשחיטה וזריקת דם בבהמה, פוסלת במליקה ובמיצי הדם בעוף. אבל קבלה והלוך אין בעוף: עולת העוף כשרה. כדתנן בריש פרק קמא גבי בהמה, כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מן הפסח ומן החטאת: לאכול דבר שדרכו לאכול.

כשר. וספגו במלח, וזרקו על גבי האשים: ו לא הסיר לא את המראה ולא את הנוצה ולא את בני מעים היוצאין עמה ולא ספגו במלח, כל ששנה בה מאחר ששנה את דמה, כשרה. הברדיל בחטאת ולא הברדיל בעולה, פסולה. מצה דם הראש ולא מצה דם הגוף, פסולה. מצה דם הגוף ולא מצה דם הראש, כשרה: ז חטאת העוף שמלקה שלא לשמה, מצה דמה שלא לשמה, או לשמה ושלא לשמה, או שלא לשמה ולשמה, פסולה. עולת העוף, כשרה, ובלבד שלא עלתה לבעלים. אחד חטאת העוף ואחד עולת העוף שמלקן ושמה דמן לאכול דבר שדרכו לאכול, להקטיר דבר שדרכו להקטיר, חוץ למקומו, פסול, ואין בו כרת. חוץ לזמנו, פגול, וחיבין עליו כרת, ובלבד שיקרב המתיר כמצותו. כיצד קרב המתיר כמצותו. מלק בשתיקה ומצה הדם חוץ לזמנו, או שמלק חוץ לזמנו ומצה הדם בשתיקה, או שמלק

these cases he offered the *matir* according to regulations [since there were no other disqualifying defects in the service]. How does one offer the *matir* not according to regulations? If he pierced it [with the intent of eating or offering it] outside the Temple courtyard bounds and pressed out the blood [with the intent of eating or offering it] outside the bounds, or if he pierced it [with the intent of eating or offering] after the proper time [normally causing the sacrifice to become *pigul*] but pressed out the blood [with the intent of eating or offering.] outside the bounds [an additional disqualifying intent]; [the words “or if he pierced it and pressed out the blood outside the bounds;”

does not appear in many versions (see Shinuy Nischaot of Rabbi Bezalel Ashkenazi)] or if he pierced a bird sin-offering not for its sake [i.e., with the intent of a burnt-offering] and pressed out the blood [with the intent of eating the bird] after the proper time; or if he pierced it [with the intent of eating from it] after the proper time and [then] pressed out the blood not for its sake [an additional disqualifying intent]; [the words “or if he pierced it and pressed out the blood not for its own sake;” does not appear in many versions (see Shinuy Nischaot of Rabbi Bezalel Ashkenazi): in these cases he did not offer the *matir* according to regulations [since besides the improper thought of eating it outside its time limit, the thought which ordinarily causes a sacrifice to become *pigul*, there is an additional disqualification in the sacrifice]. [If he intended] to eat [an amount] as much as the size of an olive outside the Temple bounds [and an amount] as much as the size of an olive on the following day [after its prescribed time, or an amount] as much as the size of an olive on the following day [and an amount] as much as the size of an olive outside the bounds; half as much as the size of an olive outside the bounds [and] half as much as the size of an olive on the following day; half as much as the size of an olive on the following day [and] half as much as the size of an olive outside the bounds, [the sacrifice] is not valid, and [eating it] does not involve *karet* [since there is an additional disqualification in the sacrifice]. Rabbi Yehudah said: This is the general rule: Where the [wrongful] intention of time precedes that of place, [the sacrifice] is *pigul*, and involves *karet*. But if the [wrongful] intention of place precedes that of time, it is unfit and does not involve *karet*. But the Sages maintain: In both cases [the sacrifice is] not valid and does not involve

רבנו עובדיה מברטנורא

חטאת העוף: להקטיר דבר שדרכו להקטיר. עולת העוף: שלא לשמה. אין מוציא עולה מידי פגול, לפי שהיא כשרה שלא לשמה. וכולה מתניתין מפורשת לעיל פרק ב':

ומצד לא קרב המתיר כמצותו. מלק חוץ למקומו ומצד הדים חוץ לזמנו, או שמלק חוץ לזמנו ומצד הדים חוץ למקומו, (או שמלק חוץ למקומו ומצד הדים חוץ לזמנו), חטאת העוף שמלקה שלא לשמה ומצד דמה חוץ לזמנה, או שמלקה חוץ לזמנה ומצד דמה שלא לשמה, או שמלקה ומצד דמה שלא לשמה, זה הוא שלא קרב המתיר כמצותו. לאכול כזית בחוץ וכזית למחר, כזית למחר וכזית בחוץ, כחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר, כחצי זית למחר וכחצי זית בחוץ, פסול, ואין בו כרת. אמר רבי יהודה, זה הכלל, אם מחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום, פגול, וחיבין עליו כרת. ואם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן, פסול, ואין בו כרת. וכחמים אומרים, זה וזה פסול, ואין בו כרת.

karet. [If one intends] to eat half as much as an olive [outside the bounds or after the proper time, and] to offer [on the altar] half as much as an olive [similarly], it is [a] valid [sacrifice], for eating and burning do not combine [the two half-olives].

לֶאֱכֹל כַּחֲצִי זֵית וְלִהְקַטִּיר כַּחֲצִי זֵית, כְּשֶׁר, שְׂאִין
אֲכִילָה וְהִקְטֵרָה מִצְטָרְפִין:

Gemara Zevachim 64b

גמרא זבחים דף סד:

Our Rabbis taught: “And he will sprinkle from the blood of the [bird] sin-offering;” (Leviticus 5:9) [that means] with the body of the sin-offering [the blood is not sprinkled from a vessel or with one's finger]. How is it done? He [the priest] grasps the edge of the windpipe and the body [of the bird] and sprinkles [its blood] on the wall of the altar, but not on the wall of the ramp, nor on the wall of the *Heikhal*, nor on the wall of the *Ulam* [the hall leading into the *Heikhal* i.e., the interior of the Temple]; and which [wall] is meant? The lower wall [below the red line]. Yet perhaps it is not so, but rather on the upper wall, and that is indeed logical: for if [the blood of] an animal sin-offering is [sprinkled] above [the red line], even though [that of] an animal burnt-offering is sprinkled below, surely [the blood of] a bird sin-offering is [sprinkled] above, since even [the blood of] a bird burnt-offering is [sprinkled] above? Therefore it states, “And the remainder of the blood will be pressed out to the base of the altar,” (ibid.) [which implies that it must be sprinkled on] a wall where the residue will drain down to the base. And which is that? The lower wall [for if he sprinkled it on the upper wall, it might drain onto the *sovev* — the terrace around the altar and not onto the base]. Yet let us [first] perform it above, and then below [i.e., sprinkle the blood on the upper wall, and then drain out the rest on the lower wall]? Rava said, Is then *yamzeh* [he should press] written? Surely *yimmazeh* [will be pressed] is written, which implies of its own accord [the blood must be sprinkled in such a manner that it will then naturally drain down onto the base]. Mar Zutra bar Tovyah said in Rav's name, How is the bird sin-offering pierced? He grasps its two wings in two fingers, and its two legs in two fingers, stretches its neck over the width of his thumb and pierces [with his nail]. In a *beraita* it was taught: The bird is without [it is grasped face down in the palm of the hand, so that its nape is uppermost]. He holds its wings in two fingers and its two legs with two fingers, stretches its neck over the width of two fingers, and pierces [with his nail]; and this was the most

תָּנוּ רַבָּנַן (ויקרא ה) וְהִזָּה מִדַּם הַחֲטָאת מִגּוֹף הַחֲטָאת
הָא כִּי־צַד אוֹחוֹ בְּרֹאשׁ הַקֶּנֶה וּבִגּוֹף וּמִזָּה עַל קִיר
הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא עַל קִיר הַכְּבֹשׁ וְלֹא עַל קִיר הַהֵיכָל וְלֹא עַל
קִיר אוֹלָם וְאִיזָה זֶה קִיר הַתְּחִתּוֹן. אוֹ אֵינּוּ אֵלֶּא קִיר
הָעֲלִיוֹן. וְדִין הוּא וּמָה בְּהִמָּה שְׁעוֹלָתָהּ לְמִטָּה חֲטָאתָהּ
לְמַעַלָּה. עוֹף שְׁעוֹלָתוֹ לְמַעַלָּה אֵינּוּ דִין שְׁחַטָּאתוֹ
לְמַעַלָּה תִּלְמוּד לֹאמַר (שם) וְהִנְשָׂאָר בְּדָם יִמָּצֵה אֶל
יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ. קִיר שְׁהַשִּׁירִיין שְׁלוֹ מִתְּמַצִּין לְיְסוֹד וְאִיזָה
זֶה קִיר הַתְּחִתּוֹן. וְנִעְבִּיד מַעַלְאֵי וְהִרָר גַּעְבִּיד מִתְּמַאֵי
אָמַר רַבָּא מִי כְּתִיב יִמָּצֵה יִמָּצֵה כְּתִיב דְּמִמִּילָא מִשְׁמַע.
אָמַר מַר זוּטְרָא בַר טוֹבִיָּה אָמַר רַב כִּי־צַד מוֹלְקִין חֲטָאת
הָעוֹף אוֹחוֹ גַּפְיוֹ בְּשִׁתֵּי אֲצַבְעוֹת וּשְׁתֵּי רַגְלָיו בְּשִׁתֵּי
אֲצַבְעוֹת וּמוֹתֵחַ צְוֹאֲרָה עַל רוֹחַב גּוֹדְלוֹ וּמוֹלֵק.

difficult rite in the Temple. This and no other? Surely there were *kemitzah* and *chafinah* [the taking of the fistful of meal-offerings and the taking of the two hands full of incense on Yom Kippur]. Say rather, this was one of the difficult rites in the

Temple.

זוהר תולדות קמ"ד ע"ב

דָּבָר אַחֵר וַיֹּאמֶר בְּמָה דָּאֵת אָמַר (שמות טו) וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָע לְקוֹל יְיָ אֱלֹהֶיךָ אוֹף הִכָּא וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר עוֹד שָׁמַךְ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כְּדִין אֶתְעַטֵּר וַיַּעֲקֹב בְּדַרְגִּינָה לְמַהוּי כְּלָלָא דְאֶבְהֵן מַה כְּתִיב וַיִּבְרַךְ אוֹתוֹ שֵׁם. מָאִי וַיִּבְרַךְ אוֹתוֹ שֵׁם דְּאוֹדִי לִיהַ עַל כְּלָחוּ בְּרַפְאֵן דְּבְרַכְיָה אַבּוּי. רַבִּי שְׁמַעוֹן פִּתַּח וַיֹּאמֶר (משלי טו) בְּרַצּוֹת יְיָ דְרַכִּי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יִשְׁלָמִים אֲתוּ. תָּא חוּי כְּמָה אֵית לִיהַ לְבַר נֶשׁ לְאַתְתְּקִנָּא שְׁבִילוֹי בֵּיהַ בְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין לְמַעַבְדַּ פְּקוּדֵי דְאוֹרִייתָא דְהָא אוֹקְמוּהַ דּוֹדָאי תְּרֵי מִלְאָכִין שְׁלִיחֵן אֵית לְבַר נֶשׁ מְלַעֲיָלָא לְאוֹדוּוּנָא בְּהַרְיָה חַד לִימִינָא וְחַד לְשְׂמָאלָא וַאינון סְהַדִּין בֵּיהַ כְּבַר נֶשׁ כְּכַל מַה דְּאִיהוּ עֲבִיד דְּאינון מְשַׁתְּבְּחֵי תְּמֵן וְקִרְיָנָן לֹון יִצְרַר טוֹב וַיִּצְרַר רַע אֲתִי בְּרַ נֶשׁ לְאַתְדַּכְּאָה וְלֹאֲשַׁתְּדִלָּא בְּפִיּוֹרֵי אוֹרִייתָא הֵהוּא יִצְרַר טוֹב דְּאוֹדוּוּנָא בֵּיהַ כְּבַר אִיהוּ אֶתְתַּקַּף עַל הֵהוּא יִצְרַר הָרַע וְאֶשְׁתְּלִים בְּהַרְיָה וְאַתְתַּפִּיךְ לִיהַ לְעַבְדָּא וְכַד בְּרַ נֶשׁ אוֹזִיל לְאַסְתַּכְּאָבָּ הֵהוּא יִצְרַר הָרַע אֶתְתַּקַּף וְאַתְנַבְּרַ עַל הֵהוּא יִצְרַר טוֹב וְהָא אוֹקְמִנָּא וְדָאי כַד הֵהוּא בְּרַ נֶשׁ אֲתִי לְאַתְדַּכְּאָה כְּמָה תְּקִיפוּ אֶתְתַּקַּף בְּרַ נֶשׁ וְכַד אֶתְנַבְּרַ הֵהוּא יִצְרַר טוֹב כְּדִין אוֹיְבָיו יִשְׁלָמִים אֲתוּ דְהֵהוּא יִצְרַר הָרַע אֶתְפַּפִּיָּא קַמִּיהַ דְּיִצְרַר טוֹב. וְעַל דָּא אָמַר שְׁלֵמָה (משלי יב) טוֹב נִקְלָה וְעַבְדַּ לּוֹ. מָאִי וְעַבְדַּ לּוֹ דָּא יִצְרַר הָרַע וְכְדִין כַד אוֹזִיל בְּרַ נֶשׁ בְּפִיּוֹרֵי אוֹרִייתָא כְּדִין גַּם אוֹיְבָיו יִשְׁלָמִים אֲתוּ דָּא יִצְרַר הָרַע וְדָאֲתִי מְסַטְרוּי. תָּא חוּי בְּגִין דְּיַעֲקֹב אֶבְטַח בֵּיהַ בְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכַל אֶרְחוּי הוּוּ לְשַׁמִּיָּה עַל דָּא אוֹיְבָיו יִשְׁלָמִים אֲתוּ וְדָא דָּא סְמָאִיל חִילָא וְתוֹקְפָא דְעֵשׂוּ דְאֶשְׁלִים עַמִּיָּה דְיַעֲקֹב וּבְגִין דְאֶשְׁלִים עַמִּיָּה דְיַעֲקֹב וְאוֹדִי לִיהַ עַל אִינון בְּרַפְאֵן כְּדִין אֶשְׁלִים עַמִּיָּה עֵשׂוּ כְּדִין אוֹדִי לִיהַ עֵשׂוּ דְכְתִיב יֵשׁ לִי רַב אֲחִי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר לְךָ דְהָא אוֹדִי לִיהַ עַל אִינון בְּרַפְאֵן דִּי לִי בְּחַרְבָּא. וְעַד דְלֹא אֶשְׁתְּלִים עַמִּיָּה יַעֲקֹב לְגַבִּי הֵהוּא מְמַנָּא דְאַתְפַּקְדַּ עֲלֵיהַ לֹא אֶשְׁלִים עַמִּיָּה עֵשׂוּ בְּגִין כְּדִין בְּכַל אֶתְרַ תּוֹקְפָא דְלִתְתָא תְּלִיָּא בְּתוֹקְפָא דְלְעִילָא:

Yosef le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Tiferet Ha-Kodesh, Page 3b

מספר תפארת הקדש דף ג:

Whoever is haughty descends into hell, as it says, "A proud sinner, scorner is his name; he acts in the fury of sin." (Proverbs 21:24) And "fury" is none other than hell, as it states, "A day of **fury** is that day." (Zephaniah 1:15) Any person who has haughtiness within him, it is as though he worships idols. It is written here, "An **abomination** of the Lord is every high heart." (Proverbs 16:5) And there it is

כָּל הַמְתִּיָּהַר נוֹפֵל בְּגִיהֵנָם שְׁנֵאֲמַר (משלי כא) וְדִיְהִיר לִץ שָׁמוּ עוֹשֶׂה בְּעִבְרַת זְדוּן וְאִין עֲבָרָה אֲלֵא גִיהֵנָם שְׁנֵאֲמַר (צפניה א) יוֹם עֲבָרָה הַיּוֹם הֵהוּא. כָּל אָדָם שׁוֹיֵשׁ בּוֹ גִּסוֹת רוּחַ כְּאִילוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה בְּתִיב הִכָּא (משלי טו) תוֹעֵבַת ה' כָּל גְּבַה לֵב וְכְתִיב הַתָּם

written, “Do not bring an **abomination** to your house [referring to idols].” (Deuteronomy 7:26) Any person who has haughtiness within him, it is as though he had forbidden relations. It is written here “An **abomination** of the Lord is every high heart.” (Proverbs 16:5) And there it is written, “for all these **abominations** have the men of the land done.” (Leviticus 18:27) Any person who has haughtiness within him, it is as though he built a [forbidden] private altar, as it says, “Refrain yourselves from man who has a soul in his nostril, for what [*bameh*] is he considered?” (Isaiah 2:22) Read not *bameh* [for what] but *bamah* [altar]. Any person who has haughtiness within him will eventually be diminished, as it states, “They are raised a little and are gone.” (Job 24:24) Any person who has haughtiness within him deserves to be cut down like an Asherah [a tree worshipped as an idol]. It is written here, “Those of high stature will be **cut down**,” (Isaiah 10:33) and it is written, “and **cut down** their Asherot.” (Deuteronomy 7:5) If a person has haughtiness within him, his dust will not be awakened, and he will not arise at the resurrection of the dead, as it says, “Awaken and sing, ye who dwell in the dust.” (Isaiah 26:19) It says not “who lie in the dust” but “who dwell in the dust” — whoever makes himself a neighbor to the dust in his lifetime. If a person has haughtiness within him, God's Presence wails over him, as it states,

“and He knows the one who is high from afar.” (Psalms 138:6) “From afar” — before punishment comes upon him, for many days God's Presence mourns over him. If a person has haughtiness within him, the Holy One, blessed be He, says, “He and I cannot live [together] in the world.” As it declares, “Whoever slanders his fellow in secret, him will I destroy. Whoever is haughty of eye and proud of heart, him [*otoh*] I cannot [bear].” (ibid., 101:5) Read not *otoh* [him] but *itoh* [be with him]. If a person has haughtiness within him, if he is a Prophet, his prophecy leaves him. We learn this from Devorah, etc. [Who said, “until I, Devorah, arose,” (Judges 5:7) followed by “Awaken, awaken, Devorah,” (ibid., verse 12)

(דברים ז) וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתְךָ. כָּל אָדָם שְׂפִישׁ בּוֹ גִּסוֹת הָרוּחַ כְּאֵלוֹ בָּא עַל הָעֲרֹהָ כְּתִיב הִכָּא תוֹעֵבַת ה' כָּל גְּבוּה לֵב וּכְתִיב הָתָם (ויקרא יד) כִּי אַתְּ כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵל עָשׂוּ. כָּל אָדָם שְׂפִישׁ בּוֹ גִּסוֹת רוּחַ כְּאֵלוֹ בְּנֵה בְמֵה שְׁנֵאָמַר (ישעיה ב) חָדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאָפּוֹ כִּי בְמֵה נִחְשָׁב הוּא עַל תְּקָרִי בְמֵה אֵלֵא בְמֵה. כָּל אָדָם שְׂפִישׁ בּוֹ גִּסוֹת הָרוּחַ לְסוֹף מִתְמַעַט שְׁנֵאָמַר (איוב כד) רוּמוֹ מֵעַט וְאֵינְנוּ. כָּל אָדָם שְׂפִישׁ בּוֹ גִּסוֹת הָרוּחַ רָאוּי לְגַדְעוֹ כְּאֲשֶׁרִיָּה כְּתִיב הִכָּא (ישעיה י) וְרַמִּי הַקּוֹמָה גְדוּעִים וּכְתִיב (דברים ז) וְאֲשֶׁרִיָּהֶם תִּגְדְּעוּן. כָּל אָדָם שְׂפִישׁ בּוֹ גִּסוֹת הָרוּחַ אֵין עֲפָרוֹ נִנְעָר וְאֵינוֹ קָם בְּתַחֲיִית הַמַּתִּים שְׁנֵאָמַר (ישעיה כו) הִקְיָצוּ וְרַנְנוּ שׁוֹכְנֵי עֵפֶר שׁוֹכְבֵי עֵפֶר לֹא נֵאָמַר אֵלֵא שׁוֹכְנֵי עֵפֶר מִי שְׁנַעֲשֶׂה שָׁכֵן לְעֵפֶר בְּחַיִּים כָּל אָדָם שְׂפִישׁ בּוֹ גִּסוֹת רוּחַ שְׁכִינָה מִלֵּלַת עָלָיו שְׁנֵאָמַר (תהלים לח) וְגִבוּה מִמֶּרְחֵק יִדְעֵ וְגו' מִמֶּרְחֵק קוֹדֵם שְׂיָבֵא עָלָיו הַפּוֹרְעֵנוֹת יָמִים רַבִּים הַשְׁכִּינָה מִתְאֻנְנָת עָלָיו. כָּל אָדָם שְׂפִישׁ בּוֹ גִּסוֹת רוּחַ אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵין אָנִי וְהוּא יְכוֹלִין לְדוֹר בְּעוֹלָם שְׁנֵאָמַר (שם קא) מְלִשְׁנֵי בִּסְתֵר רִעֵהוּ אוֹתוֹ אֲצַמִּית גְּבוּה עֵינַיִם וְרַחֵב לִבָּב אוֹתוֹ לֹא אוֹכֵל אֶל תְּקָרִי אוֹתוֹ אֵלֵא אָתוֹ. כָּל הַמַּתִּיָּהָר אִם נִבְיָא הוּא נְבוֹאָתוֹ מִסְתַּלְקֵת מִמֶּנּוּ מְדַבְרָה וְכו' אִם חָכֵם הוּא

implying that her Divine Inspiration had left her.] If he is a Sage, his wisdom leaves him. We learn this from Hillel, who said, “What was it that caused that I should come up from Babylonia for you and become *nasi* [leader] over you? The laziness in you, that you did not make yourselves disciples of the great Sages of the generation.” [And afterwards Hillel could not remember the law in the case under discussion.] If a person has haughtiness within him, his prayer is not heeded, because a person's prayer is not heeded unless he considers himself [soft] like flesh, as it says, “And it will be from month to month ... all **flesh** will come to bow down before Me ...” (Isaiah 66:23)

חֲכָמָתוֹ מִסְתַּלְקֶת מִמֶּנּוּ מֵהַלֵּל שְׁאָמַר מִי גֵרָם לָכֶם שְׂאֲעֵלָה מִבְּבֶל וְאֶהְיֶה נָשִׂיא עֲלֵיכֶם עֲצֻלוֹת שְׂבָבֶכֶם שְׁלֹא שְׂמַשְׁתֶּם גְּדוּלֵי הַדּוֹר. כָּל אָדָם שֵׁישׁ בּוֹ גִּסּוֹת רוּחַ אֵין תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמָעַת דַּאֵין תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמָעַת אֲלֵא אִם בֶּן מִשִּׁים עֲצָמוֹ כְּבֶשֶׂר שְׁנֹאמַר (ישעיה טו) וְהָיָה מִדֵּי הַדָּשׁ בְּחַדְשׁוֹ יְגוֹ יָבֵא כָל בֶּשֶׂר יְגוֹ:

Practical Law:

Rambam, Laws of Torah Study 1

(1) Women, slaves, and minors are exempt from Torah study. However, the father of a minor is obligated to teach him Torah, as it says, “And you will teach them to your children, to speak of them ...” (Deuteronomy 11:19) A woman is not obligated to teach her son, because whoever is obligated to learn is obligated to teach. (2) Just as a man is obligated to teach his son, so he is obligated to teach his grandson. As it says, “And you will make them known to your children, and to your children's children.” (Deuteronomy 4:9) And not only his son and his grandson, but it is a commandment upon every Sage of Israel to teach all students, even though they are not his sons. As it says, “And you will teach them to your children.” (ibid., 6:7) And from the Oral Tradition we have learned that these “your children” are your students. As it says, “Sons of the prophets came out.” (II Kings 2:3) If so, why is one commanded concerning his son and his grandson? To give precedence to his son over his grandson, and to his grandson over another man's son. (3) One is obligated to hire a teacher for his son to teach him, but he is only obligated to teach another man's son for free. Someone whose father did not teach him is obligated to teach himself when he realizes [the need]. As it says, “And learn them, and observe to do them.” (Deuteronomy 5:1) And so you find everywhere, that study precedes action. For study leads to action,

הלכה

הרמב"ם הלכות תלמוד תורה פ"א

א נָשִׁים וְעֶבְדִים וְקַטְנִים פְּטוּרִים מִתְּלִמּוּד תּוֹרָה אֲבָל קָטָן אֲבִיו חַיִּיב לְלַמְדוֹ תּוֹרָה שְׁנֹאמַר (דברים יא) וְלִמְדַתֶּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם וְאֵין הָאִשָּׁה חַיִּיבַת לְלַמֵּד אֶת בְּנָהּ שְׂכָל הַחַיִּיב לְלַמּוֹד חַיִּיב לְלַמֵּד: ב בֶּשֶׁם שְׂחַיִּיב אָדָם לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ כִּי הוּא חַיִּיב לְלַמֵּד אֶת בֶּן בְּנוֹ שְׁנֹאמַר (שם ד) וְהוֹדַעְתֶּם לְבְנֵיךָ וּלְבְנֵי בְנֵיךָ וְלֹא בְנוֹ וּבֶן בְּנוֹ בְּלִבָּר אֲלֵא מִצְוָה עַל כָּל חָכֶם וְחָכֶם מִיִּשְׂרָאֵל לְלַמֵּד אֶת כָּל הַתְּלָמִידִים אֵף עַל פִּי שְׂאֵינָן בְּנָיו שְׁנֹאמַר (שם ו) וְשִׁנַּנְתֶּם לְבְנֵיךָ מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְלַמְדוֹ. בְּנֵיךָ אֵלוֹ תְּלָמִידֵיךָ שֶׁהַתְּלָמִידִים קְרוּיִין בְּנִים שְׁנֹאמַר וַיֵּצְאוּ בְנֵי הַנְּבִיאִים אִם בֶּן לְמַה נִּצְטָוָה עַל בְּנוֹ וְעַל בֶּן בְּנוֹ לְהַקְדִים בְּנוֹ לְבֶן בְּנוֹ וּבֶן בְּנוֹ לְבֶן חֲבִירוֹ: ג וְחַיִּיב לְשַׁכּוֹר מְלַמֵּד לְבְנוֹ לְלַמְדוֹ וְאֵינוֹ חַיִּיב לְלַמֵּד בֶּן חֲבִירוֹ אֲלֵא בְחִנָּם. מִי שְׁלֹא לְלַמְדוֹ אֲבִיו חַיִּיב לְלַמֵּד אֶת עֲצָמוֹ כְּשֵׁיבִיר שְׁנֹאמַר (דברים ה) וְלִמְדַתֶּם אוֹתָם וְשִׁמְרַתֶּם לַעֲשׂוֹתָם. וְכֵן אֶתָּה מוֹצֵא בְּכָל מְקוֹם

but action does not lead to study. (4) If one wants to study Torah and he has a son to study Torah, he takes precedence over his son. But if the son is insightful and intelligent, and [capable of] understanding what he learns more than he is, his son takes precedence. But even though his son takes precedence, he, himself, must not desist [from study]. For just as it is a commandment

upon him to teach his son, so too, is it a commandment to teach himself.

שְׁהַתְּלַמּוּד קוֹדֵם לְמַעֲשֵׂה מִפְּנֵי שְׁהַתְּלַמּוּד מְבִיא לְיָדֵי מַעֲשֵׂה וְאִין הַמַּעֲשֵׂה מְבִיא לְיָדֵי תְּלַמּוּד: ד' הָיָה הוּא רוֹצֵה לְלַמּוֹד תּוֹרָה וְיֵשׁ לוֹ בֶן לְלַמּוֹד תּוֹרָה הוּא קוֹדֵם לְבְנוֹ וְאִם הָיָה בְנוֹ נָבוֹן וּמְשָׁכִיל לְהַבִּין מִה שֶׁיִּלְמּוֹד יוֹתֵר מִמֶּנּוּ בְנוֹ קוֹדֵם וְאִף עַל פִּי שֶׁבְנוֹ קוֹדֵם לֹא יִבְטַל הוּא שְׂבִשֵׁם שְׂמִצּוּהָ עָלָיו לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ כִּךָ הוּא מִצְוָה לְלַמֵּד עַצְמוֹ:

TOLDOT FOR THURSDAY NIGHT

תולדות ליל ששי

צירוף יהוה

יֵא וַיִּצַו אֲבִימֶלֶךְ יֵת כָּל עַמָּא לְמִימֵר דִּינִזְק בְּגִבְרָא הָדִין וּבְאַתְתִּיָּה אַתְקַטְלָא יֵתְקַטְל: יב וַיִּזְרַע יֵצְחָק בְּאַרְעָא הַהִיא וְאַשְׁכַּח בְּשִׁתָּא הַהִיא עַל חַד מִזָּאָה בְּדִשְׁעֵרוֹהִי וּבְרַכִּיָּה יֵי:

יֵא וַיִּצַו אֲבִימֶלֶךְ אֶת־כָּל־הָעַם לֵאמֹר הַנִּגְעַע בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוֹמָת: יב וַיִּזְרַע יֵצְחָק בְּאַרְצָן הַהוּא וַיִּמְצָא בַשָּׁנָה הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ יְדוֹה: שְׁלִישִׁי

(11) So Avimelekh commanded all the people, saying: Anyone who touches this man or his wife, will surely be put to death! (12) Yitzchak sowed in that land, and in that year he yielded one hundred-fold. Moreover, the Lord blessed him.

RASHI

רש"י

(12) **In that land** — *Even though [God had told Yitzchak never to leave the Land of Israel (see Rashi verse 2 above), and thus we see that Gerar, the land of the Philistines, is indeed technically part of the Land of Israel,*

nevertheless,] it is not as intrinsically significant as the Land of Israel proper, namely, those territories of the “seven nations” (see Deuteronomy 7:1) [constituting the area of land that would flourish from the blessing of “the Land of Israel” per se. Thus, we see that God especially blessed Yitzchak, for he yielded so much in a land that was not so fertile. Furthermore,] In that year — *[Yitzchak yielded one hundredfold,] even though the year was out of the ordinary, for it was a year [within a period] of famine. In that land ... in that year* — *Why does the verse need to say both [“that” land and “that” year]? In order to tell us that [apart from the fact that Gerar was not the fully fertile Land of Israel proper, and that it was a period of famine (see preceding Rashi), furthermore] “that” particular [piece of] ground [that Yitzchak sowed, had especially] hard [soil], and [of all the years during that*

(יב) בְּאַרְצָן הַהוּא. אִף עַל פִּי שְׂאִינָה חֲשׂוּבָה בְּאַרְצָן יִשְׂרָאֵל עַצְמָהּ בְּאַרְצָן שְׂבַעַה גוֹיִם: בַּשָּׁנָה הַהוּא. אִף עַל פִּי שְׂאִינָה כְּתוּבָה שֶׁהִיָּתָה שְׁנַת רָעָבוֹן: בְּאַרְצָן הַהוּא בַּשָּׁנָה הַהוּא. שְׁנִיָּהֶם לָמָּה לוֹמֵר שְׂהָאָרְצָן